

стиль та структуру міжособистісних відносин та їх особливостей, соціальних орієнтацій, а також вивчити уяву досліджуваного про себе, «своє ідеальне Я», відношення до самого себе. Визначити наступні типи ставлення до оточуючих: авторитарний, егоїстичний, агресивний, підозрілий, підлеглий, залежний, доброзичливий, альтруїстичний.

Таким чином, методика вивчення загальної емоційної спрямованості особистості Б.І. Додонова, анкета «Задоволеність умовами навчання у ВНЗ»; методика дослідження адаптованості студентів у ВУЗі (Т.Д. Дубовицька, А.В. Крилова); методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі та опитувальник Спілбергера-Ханіна є валідними, надійними та широко вживаними і тому дозволяють дослідити емоційну спрямованість та адаптацію студента до вищого навчального закладу.

Література:

1. Березовська Л.І. Дослідження емоційної спрямованості працівників освітніх організацій з проявами емоційного вигорання. / Л.І. Березовська // Science and Education a New Dimension/ pedagogy avd Psychology, II (17), Issue: 35, 2014. – С. 103 – 106.

2. Казміренко В.П. Програма дослідження психолого-соціальних чинників адаптації молодшої людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії / В.П. Казміренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. - №6. – С. 76-78.

3. Немов Р.С. Психологія: уч. для студ. выс. пед. уч. завед.: В 3 кн. / Р.С. Немов. – М.: Просвещение, 1995. – Кн. 1. – 576 с.

4. Пашукова Т.І. Практикум із загальної психології / Т.І. Пашукова, А.І. Допіра, Г.В. Дьяконов / за ред. Т.І. Пашукової. – 2-ге вид., стер. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. – 203 с.

5. Толков О.С. Психологічні аспекти емоційної спрямованості студентів ВНЗ / О.С. Толков. // Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України Проблеми сучасної психології. 2014. Випуск 26 – С. 526-535.

6. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптивності / А.В. Фурман // Наукове видання. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 197 с.

УДК 373.3.015.31:159.952.13

*Брижак Надія Юріївна,
Тисяччин Іванна Михайлівна
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна*

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні з-поміж важливих завдань, що постають перед системою освіти, особливої актуальності набуває проблема розумового виховання молодшого

школяра. Одним із центральних питань розумового виховання є розвиток пізнавальної активності.

Спрямованість Нової української школи ґрунтується на принципі дитиноцентризму і спрямована на нові підходи до навчання, конструктивних змін набуває і сама методика освітнього процесу, в основі якої передбачено принцип діяльнісного та проблемно-пошукового навчання, яка забезпечить якісно новий рівень загальноосвітньої підготовки учнів.

Проблема розвитку пізнавальної активності є актуальною, а тому не дивно, що була в полі зору багатьох науковців, які вивчали різні її аспекти. Досліджували це питання спеціалісти в галузі психології та педагогіки: В. Сухомлинський, Л. Аристова, Т. Шамова, Г. Щукіна, В. Лозова, Ш. Амонашвілі та інші. У сучасних дослідженнях О. Савченко, В. Киричука, С. Огірка, Н. Пастернак, А. Каніщенко та інших науковців теж висвітлюється проблема розвитку пізнавальної активності учнів. Окремі вчені розвиток пізнавальної активності вбачали в «проблемності навчання», а тому вивчали це питання, зокрема такі вчені: Н. Дайрі, О. Матюшкін, М. Махмутов та інші. А питання використання гри в навчальному процесі досліджували наступні науковці: Я. Коменський, А. Макаренко, Ж-Ж. Руссо, Ж. Піаже, К. Ушинський, О. Запорожець, Л. Виготський, О. Леонтьєв, П. Гальперін та інші.

У науковій літературі поняття «пізнавальна активність» розуміється як властивість особистості, що формується протягом її життя в суспільстві у процесі цілеспрямованого навчання і виховання. Перш ніж визначити сутність поняття «пізнавальна активність», розглянемо поняття, тісно з ним пов'язане – «активність». Активний – лат. *activus* – діяльний, енергійний. Активність – посилена діяльність, діяльнісний стан [1].

В.Лозова стверджує, що пізнавальна активність – це риса особистості, яка виявляється у її ставленні до пізнавальної діяльності, спрямованої на засвоєння індивідом соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності, а також знаходить вияв у якості пізнавальної діяльності [2, с.25].

Незважаючи на чисельні дослідження, присвячені проблемі розвитку та формуванню пізнавальної активності, у педагогіці немає єдиного визначення цього поняття. Означена категорія розглядається в психолого-педагогічній літературі, як «стан готовності до пізнавальної діяльності» (М.Лісіна, Н.Половнікова), як «якість діяльності» (Т.Шамова), як «процес діяльності перетворення» (Л.Аристова), як «енергійна мислиннева діяльність» (М.Данилов, І.Литвиненко), як «властивість або якість особистості» (Г.Щукіна) та як «риса особистості» (Л.Лозова). Всі ці визначення поняття активності одностайні у тому, що активність – це певна особливість людини, яка проявляється у пізнавальній діяльності [2, с.22].

Пізнавальна активність є основою практично будь-якої діяльності, в тому числі, й навчальної. Для вчителя не є секретом, що низький її рівень стає на перешкоді ефективної організації освітнього процесу, зокрема, і в початковій школі. Як показує практика, знання, отримані в готовому вигляді, як правило, викликають труднощі учнів у їх застосуванні при поясненні спостережуваних явищ і вирішення конкретних завдань. У такому випадку можна говорити про

формалізм у навчанні, у засвоєнні знань, свідченням якого є відрив завчених учнями теоретичних положень від уміння застосувати їх на практиці.

Пізнавальна активність сприяє інтелектуальному розвитку дитини, що передбачає не тільки потребу у вирішенні завдань пізнавального характеру, але й необхідність практичного застосування отриманих знань. Пізнавальна активність не дозволяє молодшому школяреві «топтатися» на місці, бути залежним, чекати, поки хтось допоможе, покаже, вирішить за нього. Вона «штовхає» дитину до певних самостійних дій: запитати, відшукати певну інформацію, прочитати, написати, зробити. Недарма активні школярі відзначаються і більшою самостійністю як у розв'язанні навчальних завдань, так і у життєвих ситуаціях. Успішність молодшого школяра у його навчальній діяльності також багато в чому залежить від рівня пізнавальної активності. Адже учні, які мають достатньо високий рівень розвитку пізнавальної активності, прагнуть до знань, і, як правило, гарно навчаються.

Відомо, що навчання – це процес активної взаємодії вчителя і учня, а найголовнішим завданням педагога на кожному уроці є активізація пізнавальної діяльності. Тому щоразу, обдумуючи урок, учитель має спочатку розв'язати принципове завдання, як найдоцільніше організувати передачу нового матеріалу - повідомлення, евристична бесіда, відкриття, роздум, розв'язання проблеми, самостійна робота тощо. Необхідно перетворити кожний урок на урок спілкування, мислення, де істина постає як суперечка про істину, як діалог. Доцільно застосовувати такі форми і методи навчання, які б активізували пізнавальну діяльність учнів і створювали умови для розвитку їхніх індивідуальних здібностей ігрові тренінги, ігри, КВК, олімпіади, брейн-ринги тощо. Елементи змагання, що містяться в іграх, сприяють розвитку здібностей, творчої активності, залучають учнів до нестандартного мислення. Розв'язуючи ребуси, кросворди, учні поступово починають складати власні головоломки, що, безумовно, сприяє розвитку пам'яті, уваги, кмітливості.

Отже, успіх навчання ґрунтується, перш за все, на зацікавленості учнів змістом навчального матеріалу та процесом навчання. Тому рушійною силою процесу навчання є пізнавальний інтерес, який спонукає учнів до діяльної активності.

Література:

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка / Под ред. чл.-кор. АН СССР А.Ю.Шведовой. – 20-е изд., стереотип. – М.: Русский язык, 1988. – 750 с.
2. Лозова В.І. Ціннісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / В.І.Лозова. – Харків: «ОВС», 2000. – 175 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>